

Het Socialistische stelsel.

V. (Stot.)

Waarom het Socialistische stelsel afstuit op den toestand, waarin zonde en vloek ons bracht, alsmede welke de nieuwe ellende is, die het ons voor de huidige ellende van het Concurrentie-stelsel in plaats zou brengen, kome later aan de orde.

In deze artikelenreeks is het er ons om te doen, het standpunt te bepalen, van waaruit wij, als antirevolutionairen, de socialistische gedachte te bezien hebben. En dat standpunt nu is aangegeven door onze belijdenis, dat de Socialistische samenleving voor ons het verloren Paradijs is, dat er eens was, en dat er eens weer zijn zal, maar dat thans, als straf voor onze zonde, ons ontnomen werd.

De juistheid van dat standpunt zal door een ieder, die met ons de H. Schrift aanvaardt als de Openbaring Gods, als juist worden erkend.

In het paradijs, zoo meldt de H. Schrift ons, baadde zich de mensch in overvloed en weelde. Er was geen arbeiden in het zweet des aanschijns. En van een strijd over eigendom kom te midden dier hemelsche natuurweelde geen sprake zijn.

Evenzoo zal in het rijk der heerlijkheid een samenleving in weelde heerschen, om afgeteekend in het beeld van een maaltijd, vol vet en merg, waaraan allen saam aanzitten, etende van eenzelfden disch.

Voorts vinden we op den langen weg, die het verloren paradijs van het eens te hervinnen Paradijs scheidt, twee instantiën en ééne symbolische handeling, die eveneens de Socialistische gedachte realiseren.

Die twee instantiën zijn: Het leven van Israël in de woestijn, en: Het leven der eerste Christengemeente.

In de woestijn heeft Israël niet gearbeid in het zweet des aanschijns, maar geleefd in een geheel exceptieel toestand, zoodat allen saam éénzelfde lot ondergingen, hun kleed noch hun schoeisel versleet, heel het volk in plaats van brood het manna at, en dit zóó, dat het aan allen met even gelijke maat werd toegemeten.

En na de uitstorting van den Heiligen Geest, wordt in de eerste Christengemeente de drift eener heilige liefde derwijs machting over de meergegoeden, dat ze, zij het ook uit geheel vrijen aandrang, het besef van eigendom verloren, en geen ding het hunne noemden, maar er hun eere in stelden, hun meerder goed onder wie minder had te verdeelen.

En bij deze twee instantiën komt dan ten slotte het symbool van het heilig Avondmaal, afschaduwing van de Bruloft des Lams, een disch waaraan allen saam aanzitten, en waar rijk en arm eet van één brood en drinkt uit eenzelfden beker.

En onderwijl dit heilig symbool zich gedurig herhaalt, gaat de macht der Christelijke liefde voort, eeuw in eeuw uit, steeds in de richting van de Socialistische gedachte te werken, altoos afnemende van waar het goed of geld is opgehoopt, en altoos het overbrengende naar de plaats waar te weinig is. Een talloos tal van allerlei gestichten van liefdadigheid belichamen voorts de communistische gedachte van allen saam te doen leven op voet van gelijkheid en ook allen saam te doen leven van een voor allen saam bestemd goed.

Een Christen, die ontkennen zou, dat de Socialistische gedachte het ideaal greep, kunnen we ons dan ook niet voorstellen; en wie het Concurrentie-stelsel anders dan uit den vloek wil afleiden, komt naar onze stellige overtuiging met de zeer duidelijke gegevens der Heilige Schrift in botsing.

Maar even stellig staat het voor ons vast, dat de Heilige Schrift voor het tegenwoordige leven, dat tusschen het verloren en het te hervinnen Paradijs ligt, ons steeds een toestand voor oogen stelt, die de heerlijkheid van de Socialistische gedachte durft, en ons nergens het uitzicht gunt, dat ze, eer Christus wederkomt, d.i. zoolang de zonde wereldmacht blijft, kan terugkeeren.

Ware dit Gods wil geweest, dan had de wetgeving, die Israël rechtstreeks van God ontving, ordinantiën voor een Socialistische maatschappij moeten inhouden.

Dit volgt uit drieërlei grond.

Vooreerst was de gedachte aan zulk een Socialistische maatschappij destijds niet vreemd, want in de woestijn heeft Israëls maatschappij aldus bestaan.

Ten tweede kon geen uitwendige oorzaak aan de invoering van dusdanige maatschappij destijds in den weg staan. Immers heel het land was aan het volk toegelend, en de Kanaänieten hadden volgens de Schrift elk recht op behoud van land en have verbeurd. Er is dan ook bij de verdeling vrijelijk over alles beschikt.

En ten derde kon de moeilijkheid, om zulk een maatschappij in te richten, toentertijd geen bedenking opleveren. Immers God zelf gaf aan Israël zijn wetgeving; en indien het Gods wil ware geweest, dat de heerschappij van het Concurrentie-stelsel voor het Socialistische stelsel zou hebben plaats gemaakt, kon niets Hem verhinderd hebben, om met volkomen Goddelijke wijsheid zulk een inrichting aan Israëls maatschappij te schenken.

Toch is dit niet geschied.

De inrichting, door God aan Israëls maatschappij gegeven, laat het Concurrentie-stelsel als empirisch uitgangspunt blijven en wijkt slechts daarin van de gewone orde, dat het op allerlei manier het eigendomsrecht beperkt, het Concurrentie-stelsel beoogt, en enkele denkbeelden van Socialistische strekking inlascht.

Al belijden wij nu voetstoots, dat deze wetgeving volstrekt niet bestemd was, om alzoo letterlijk in de wetboeken der overige en latere volken overgeschreven te worden, zoo blijft niettemin het beginsel en de grondgedachte waarvan deze wetgeving uitgaat, ook voor ons het Goddelijk merkteken dragen, en geldt alzoo ook nu nog als leidend beginsel voor wat thans de Overheid, als Dienaresse Gods, in haar eigen wetgeving, overeenkomstig de behoefte van land en tijden, te verwerkelijken heeft.

Israëls strafrecht, zoolwel als de strafredenen der Profeten, richtten zich dan ook wel tegen de buitensporigheden van het Concurrentie-stelsel, maar laten nooit zelfs de mogelijkheid doorschemeren, dat we er, zoolang de zonde heerscht, aan ontkomen kunnen.

Zelfs nog in de visioenen, die Johannes op Pathmos zag, wordt ons de toestand vlak vóór Christus' wederkomst, als een toestand geteekend, waarin koop en verkoop hun ouden gang gaan, alleen steeds sterker door de overmacht van een onheilg monopolie belemmerd.

Ook in wat Jezus sprak is geen enkele aanwijzing te vinden, die grond zou geven voor zóódanige wijziging van de maatschappij, als waardoor ze reeds vóór zijn wederkomst het Socialistische ideaal zou belichamen.

In Jezus' redenen en gelijkenissen wordt steeds gescheiden bezit ondersteld; en al leefde Jezus met zijn discipelen uit één gemeenschappelijke beurs, — wat in die beurs door gaven vloeide was herkomstig uit particulier bezit.

Jezus' bestraffingen van de zonde waarin het Concurrentie-stelsel verliep, zijn scherp en sparen niemand; maar den rechtsbasis van dit stelsel onder de tegenwoordige bedeling ondermijnt hij niet.

Steeds dringt Jezus op de liefde, als het Goddelijk medicijn, om de wonden, die dit stelsel slaat, te verzachten; maar de aalmoe blijft vrijwillig, en wie leent, leent van eigen bezit.

In de geschriften der Apostelen is het evenzoo.

Ook bij hen gedurig drang, om door liefdewerking het kwaad te beteugelen, zóó te beteugelen, dat men het ideaal weer zóó na kome, als dit onder deze bedeling kan. Maar nooit ontglipt één woord aan hun pen, om de bestaande orde van zaken voor te stellen als vatbaar voor radicale wijziging en ver-vanging van stelsel door stelsel.

Met de Heilige Schrift voor ons, kunnen we daarom niet anders oordeelen, dan dat de Socialistische gedachte het ideaal blijft, dat ons ontging, maar dat eerst dan kan terugkeeren als er geen zonde noch vloek meer zijn zal.

En voorts, dat deze ideale toestand voor ons om der zonde wille werd afgesneden, en dat onder deze bedeling, evenals ziekte en dood, zoo ook het Concurrentie-stelsel, als onafwendbare noodzakelijkheid, over ons is gekomen.

Wij zelven hebben het door onze zonde zoo gewild; en zoolang de zonde niet verdwijnt, komt de ideale toestand niet terug.

De zonde en de Socialistische maatschappij zijn onverenigbaar.

Uit genade echter schonk God ons, te midden van deze ellende, twee machten, om

tegen de ellende van het Concurrentie-stelsel, met al zijn aankeve, te reageren.

De eerste genade is de Overheid, die recht en regel heeft te stellen in den chaos, die gedurig door het voortbrengen, het be-machtigen en overweldigen van het goed der aarde ontstaat, en die bij de instelling van dat recht de buitensporigheden van het Concurrentie-stelsel heeft af te snijden, en de meest stuitende gevolgen ervan door socialistische bijmengelen heeft te beteugelen.

En de tweede macht is het Woord, dat wederom op tweeërlei wijze het kwaad stuit.

Ten eerste, door de Waarheid te prediken dat God alleen eigenaar is, en de mensch nooit dan gebruiksrecht heeft.

En ten anderen door de Liefde te kweken, die juist het omgekeerde beoogt van wat het Concurrentie-stelsel wil, t. w. de ongelijkheid niet verscherpen maar verzachten.

Hierin nu ligt tevens de aanwijzing van wat de Antirevolutionaire partij, en ook Patrimonium, bij de huidige sociale beweging te doen heeft.

T. w. het Concurrentie-stelsel in zijn waren aard als een noodlottig uitvloeisel der zonde ten toon te stellen, en dienovereenkomstig Overheid en onderdanen oproepen, om het kwaad van dat stelsel, op de wijze door God gewild, te helpen beteugelen.

* * * Recht van staking.

Op het Kerkelijk Congres vond de veronderde meening nog een pleitbezorger, dat het staken van het werk voor een christen-werkman ongeoorloofd is.

Sympathie vond dit denkbeeld gelukkig niet. Het werd krachtig weersproken. En het applaus viel meer den tegenspreker dan den pleitbezorger ten deel.

Er is dan ook feitelijk niets tegen in te brengen, dat, zoolang de arbeid op contract rust, de arbeider even vrij als de patroon moet zijn, om al of niet te contracteren, zijn contract desverkiezend op te zeggen, en de bij de sluiting van contract aangeboden voorwaarden al of niet aan te nemen.

Niet, dat we dit den gewenschten toestand vinden; maar zoolang het vrije contract bestaat, moet de vrijheid van contract voor patroon en werkmans beiden gelijkelijk gehandhaafd worden.

Natuurlijk is de patroon vrij, om contracten voor langen termijn te bedingen, en ook kan voer af een tijd van opzegging bepaald worden; en is dit geschied, dan moet ook de werkmans zich hieraan eerlijk houden.

Ook zouden we niet durven adviseeren tot een werktaking, die plotseling aan een stad de middelen voor haar voeding onttrok.

Excepties zullen hier altoos gelden.

Maar in beginsel moet het recht van den werkmans erkend worden.

De patroon heeft over den werkmans geen heerschappij, alleen een op contract rustend zeggenschap.

* * * Nog eens Atjeh.

Van het wikkelen en wegen van onze argumenten is bij de red. zelve van de Vaderlander nog altoos niet veel gekomen.

Toch is se, zij het ook lange anderen weg, nu met ons van eenzelfde opinie geworden.

Zij ontving namelijk van derden een schrijven, waarin we o. a. lezen:

„Wat zou men nu doen?

Stel, dat wij met 6 bataillons uitrukken, dan zullen wij hier en daar een verdorven bonting vinden en dien nemen, maar hoogstwaarschijnlijk zullen wij niet veel tegenstand ontmoeten. Alleen zullen onze konvooien worden aangevallen en door die aanvallen ons geduchte verliezen worden berokkend. Neem nu aan, dat wij eindelijk Kamala bereiken, dat nemen of verlaten vinden en het dan verbranden. Wat dan? Het bezet houden? Dan begint het lieve leventje van vorenafaan. Beschietsen van patrijlen. „Maken van bontingen tusschen ons hoofdpunt en vooruitgeschoven posten. Een af-mattende bewakings- en patrondienst voor den troep. Een ellendig gezondheidstoestand, die honderden ten grave sleept en ons leger decimeert. De Atjeh voert geen georganiseerd verzet, doch de ons vijandige benden voeren een guerrilla-oorlog, waarbij groote gevechten of een krachtig tegenstand met ijver vermeden wordt; waarbij alles ten voordeele van den vijand is, en niets van ons. Heusch, wij zouden aardom doen, om ons weer op dat dwaalspoor te wagen.

De vloek van den Atjeh-oorlog is de sel-lootheid. In den beginne was het woord aan de militaire autoriteit, doch maar zeer kort: veel te vroeg begon de politiek met te spreken. Wij rukten niet uit naar een vast strategisch doel, doch dat doel wijzigde zich met de politiek van de zich elkaars afwisselende ministers op het Plein, wier belang het nu en dan meebrengt, geflatteerde overzichten aan de niet-deskundige Kamal-laden voor te leggen. Atjehsche hoofden hebben mij herhaaldelijk verklaard, dat zij de „Compagnie" niet begrepen — en met reden. Vrede en oorlog wisselden elkaarder af op de zonderlingste wijze, en menig Atjeh, die zich uit vrees voor ons krachtig optreden onderworpen had, werd dupe, wanneer wij weder aan het consolideeren begonnen.

Niet, dat ik voor de tegenwoordige politiek zoo veel sympathie heb, het tegendeel is 't geval. Doch uit volle overtuiging zeg ik: nu voortgaan op den ingelagen weg. De 25 en 26 meekins consolideeren, er een geregeld bestuur vestigen, de bevolking tot welvaart brengen en ons voorloopig niet met de 22 meekins bemoeien. Zelfs Anagaloeng hadden wij niet moeten bezetten. Dat wij bevriende Atjehers gebruiken om de benden der onruststokers te bestrijden, vind ik, nu men er mede begonnen is, en als er maar gezorgd wordt, dat er goed toezicht op die „vrienden" wordt uitgeoefend, zoo kwaad niet. En nu niet weder eerst vertrouwen en dan weer zonder reden wantrouwen. Als de Atjehers beweren: „er is geen onoverwinnbaar vijand dan de Hollander" dan geef ik hun volkomen gelijk. Die geheele Atjeh-oorlog heeft ons, dank zij de ellendige bemoeienis van waanwijze ambtenaars en onwetende ministers, die kleefden aan hun portefeuille, als onmogelijke scharrelaars leeren kennen.

Verdere discussie is thans overbodig.

Feitelijk is er op dit oogenblik schier niemand, die thans een optreden met overmacht in Atjeh durft aanraden.

Ook de Vaderl. laat thans haar eerste denkbeld los.

Buitenlandsch Overzicht.

AMSTERDAM, 5 Nov.

Een zeer uitvoerig program was het, waarmee gisteren het nieuwe Kabinet voor de Franche Kamer kwam; en 't moet gezegd, dat de radicale heeren hun best gedaan hebben om een goeden indruk van zich te geven. Van hun standpunt beschouwd, konden ze, zou men zoo zeggen, haast niet beter zijn opgetreden.

't Was een zuiver radical program, dat Bourgeois aan de Kamer voorlas. „Echt republikeinsche taal", riep een socialist bewonderend uit, toen de premier aan zinsneden kwam die hem bijzonder bevielen.

En zoo ging het eigenlijk onder heel de voorlezing door; al wat links zat juichte hard, maar de mannen rechts keken koel en strak voor zich henen.

Van de linkerzijde verwachtte Bourgeois den steun, dien hij voor de uitvoering zijner plannen noodig had. „Vij geïvoen, zoo heette het in de ministerieele verklaring, dat de meerderheid der Kamer, die tot dusver nog onzeker is, bereid zal zijn om zich op krachtige wijze te constitueren, zich te scharen om de regering en zich zal voegen aan de zijde van de republikeinen, die vast besloten zijn, om de wetten te verdedigen, welke tot dusver als onwraakbaar en als voor toepassing mogelijk zijn beschouwd bij den strijd tusschen kapitaal en arbeid, tot waarborging van de individuele vrijheid en de vrijheid der verenigingen, door de syndicale wet tegeestant."

Ook hier zal 't wel zijn: wat men wil, gelooft men graag; en naar alle waarschijnlijkheid zal het Kabinet wel niet zien gebeuren wat het hier hoopt. Maar het dreigement van een ontbinding kan wellicht de groep der gematigden nog weerhouden van een dadelijke poging, om het ministerie ten val te brengen. Wel opmerkelijk is, dat men nu niet meer zoo bijster ongunstig over het radicale Kabinet denkt. Een toekomst heeft het niet; misschien zal het niet eens een eeuwige mis, waarover Figure het had, aan het roer blijven; maar dat is toch in ieder geval reeds langer dan de enkele dagen levens, die men het eerst toeschreef.

Edoch, verrassingen kunnen iederen dag plaats vinden; en zoo moet men nog afwachten, of Bourgeois o. a. zegerend zullen te voorschijn treden uit de debatten, die heden over het ministerieel program aangaan.

Het stuk begint met de toezegging van een onderzoek naar de nieuwe schandalen. „Hoedanzig de uitslag van het onderzoek ook moge wezen, wij zullen het geheele dossier van den rechter van instructie openbaar maken, opdat de volksvertegenwoordiging in staat zij daarover een oordeel uit te spreken."

Als ter illustratie van deze toezegging wordt uit Parijs gemeld, dat de minister van justitie, Ricard, reeds een langdurig onderhoud heeft gehad met den procureur-generaal bij het gerechtshof te Parijs, over de vervolging der parlementairen, die bij de Zuider-Spoorweg-maatschappij betrokken zijn. De vervolging van den senator Albert Grévy en van de afgevaardigden Rouvier en Roche zal aanleiding tot moeilijkheden geven, omdat deze heeren reeds voor den rechter van instructie zijn verschenen, die geen reden vond voor verdere behandeling. Niettemin zal het onderzoek opnieuw worden geopend, om aan den uitge-sproken wensch der Kamer te voldoen.

Verder zullen we — zoo heet het in de ministerieele verklaring — een wetsontwerp indienen, waarbij den leden der volksvertegenwoordiging wordt verboden, deel uit te maken van bestuursraden van maatschappijen, welke overeenkomsten hebben gesloten met den Staat, en verboden eveneens, deel te nemen aan emissie-syndicaten, tenzij ze hun mandaat willen neerleggen.

Een en ander was bekend dat voorgesteld zou worden. De Kamer had het zoo gewild. Meer belangstelling wekte dan ook het overige deel van het program, waarin maatregelen en wetsontwerpen van min of meer radicale strekking in uitsicht worden gesteld.

„De wetgevende arbeid" — aldus ging de minister voort — „is gedurende de laatste twee jaren vertraagd. Er dient derhalve nu een krachtige poging gezwagd te worden, om te geraken uit dezen toestand, waarover de aanhangers van de politieke vrijheid en parlementaire regering zich zeer ongerust maken."

„In de eerste plaats zal het dan ons streven zijn, de aanname der begroting op den gewonen tijd te verzekerken. Wanneer het voorstel wordt gedaan tot het invoeren eener progressieve successie-belasting, zullen wij dat onder-sterven. Verder zullen wij het wetsontwerp handhaven betreffende de belasting op alcoholische dranken, op dezen grondslag, dat alle dranken, voor hygiënisch gebruik bestemd, geheel van lasten zullen worden vrijgesteld."

„Het komt ons voor, dat een inkomsten-belasting het middel is, waardoor de onbillijkheid

bij de verdeling der belastingen kan worden verholpen en de lasten op billijk wijze kunnen worden verdeeld. Een wetsontwerp van deze strekking zal weldra bij de Kamer worden ingediend."

„Voorts zijn wets-ontwerpen in bewerking betreffende de verzekering van de wederzijdse ondersteuning, welke werkgevers en werklieden elkaar moeten verleenen. Wij verklaren ons voor eene algemeene organisatie van het stelsel tot het oprichten van ondersteunings-kassen voor oude werklieden en zullen pogen de leemte, die onze wetten hebben, aan te vullen, door daarin de bepaling op te nemen dat onbeperkte vrijheid zal worden verleend voor het oprichten van verenigingen."

„Ook zullen wij voorstellen doen tot regeling van de betrekkingen tusschen kerk en staat, maar geen wijziging brengen in het economisch stelsel, dat tot dusver betreffende industrie en handel bestaat. Alleen zullen wij verlangen, dat maatregelen worden genomen, teneinde deze takken van nijverheid tegen internationale speculaties te beschermen."

Ten slotte wordt in de ministerieele verklaring hulde gebracht aan de verdiensten van het landleger en de zeemacht. De mededeling der regering eindigt met de verzekering, dat het Kabinet voorstellen zal doen, waardoor streng toezicht wordt verzekerd op de wijze waarop de geldmiddelen worden besteed, terwijl tevens een onderzoek zal worden ingesteld betreffende de wenschelijkheid tot oprichting van een koloniaal leger.

't Is te begrijpen dat de radicalen — bij het hooren van al dit moois — hard juichten. De socialistischen hadden blijkbaar gehoopt, dat ze veel invloed konden uitoefenen op Bourgeois, en daarin zijn ze tot op zekere hoogte teleurgesteld. Sommigen hunner verheelden dit dan ook niet. Maar hieruit volgt geenszins, dat het Kabinet een krachtige houding tegenover de „rooden" zal aannemen; wat men rechts zoo gaarne gebeuren zag. De beslissing op critieke punten ligt bij de kleine groep conservatieven, die naar goeddunken de schaal kunnen doen overslaan naar de zijde der radicalen of der gematigde republikeinen.

Het ministerie is thans compleet geworden door de benoeming van Guieysse tot minister van koloniën. De heer Guieysse, oud-ingenieur van den waterstaat, behoort tot de gematigde republikeinen.

Het Zwitsersche volk heeft Zondag met groote meerderheid afwijzend beschikt over de reorganisatieplannen voor het leger: slechts vijf kantons (Bern, Zurich, Aargau, Thurgau en Basel) hebben er hun goedkeuring aan gehecht — 67,600 stemmen werden tegen het reorganisatieplan meer uitgebracht dan er vóór. Dat is een uitslag, die alle verwachtingen ook van de tegenstanders overtreft. Wel was de openbare meening in de laatste dagen in vele kantons gekenterd, doch dat was in de Romaansche. Van de Duitse kantons werd gezegd, dat ze maar al te jaloersch waren op het groote Duitse rijk, waar alles zoo „militairent" gaat.

De stemmen stonden 252,000 tegen 185,000. Ook door de kantons werd het voorstel verworpen; vijf waren voor, 17 tegen. Men weet wat het reorganisatieplan bedoelde: een centralisatie van het Zwitsersche krijgswesen. Totnogtoe had ieder kanton zijn eigen militaire inrichting, een toestand die reeds langveroordeeld was en zeer vaak tot botsingen aanleiding gaf, maar die gehandhaafd bleef door den tegenstand der federalisten en van de voorstanders der autonomie van de kantons.

De nieuwe militaire wetten nu, waarover het volk te oordeelen had, schafften de kantonaal-troepen af. Alle troepen komen voortaan onder het rechtstreeksch beheer van den Bond. De financiële gevolgen daarvan zijn voordeelig voor de kantons, doch ten nadeele van de centrale regering; en zoo was de vrees niet denkbeeldig, dat de militaire reorganisatie der belastingbetalenden burgers weer een aardige duit zou kosten. Blijkbaar heeft dit argument het zwaart gewogen; de anti-militaristen hebben er hun voordeel mee gedaan in de talloze meetings die gehouden werden; en het slot was toen, dat de meerderheid voor het behoud van den bestaanden toestand stemde. In hoever hieruit nieuwe moeilijkheden zullen voortvloeien, botsingen willicht tusschen de centralisten en Federalisten, moet men afwachten.

De onlusten, die de laatste dagen in het Turksche rijk zijn voorgevallen, kunnen niet alle over één kam worden geschoren. Het is zoo goed als zeker, dat de Armeniërs deze even dikwijls op verschillende plaatsen hebben uitgelokt als de Turken elders; maar dan meest vóór het toegewezen des Sultans in de kwestie der hervormingen bekend werd. De Armeniërs schijnen hier en daar ongeduldig geworden te zijn en de eerste aanleiding te hebben gegeven tot de bloedige botsingen.

Het zal de vraag zijn, of zij nu geduldig willen afwachten in hoever de beloften van den Sultan vervuld worden, en geen wraak nemen over de gruwelen, op hun stamgenooten vroeger gepleegd. Maar evenzeer behoort de Porte te zorgen, dat de fanatieke Mohamedaansche bevolking in toom wordt gehouden, want haar vijandschap tegen de Armeniërs is geweldig.

Van alle kanten komen intusschen nog berichten aangaande rustverstoringen, moord en plundering; doch natuurlijk kan men op geen der bronnen staat maken. Ook in Aleppo wordt het zeer woelig. De toestand der door de Armeniërs te Zeitoen ingesloten Turksche troepen heet bedenklijk: uit Aleppo zijn hulp-troepen daarheen gezonden en ook naar Oesra.

Mag men echter de Turksche dépêches gelooven, dan kwamen de soldaten in Zeitoen te laat. De plaats was bezet door een garnizoen van 400 man, maar den soldaten was verboden, gebruik te maken van hun vuurwapenen. Dientengevolge konden de Armeniërs zich meester maken van den geheelen ammunition-voorraad. Daarna plunderden zij de huizen, die door Turken waren bewoond, terwijl ze vrouwen en kinderen doodden. — Of het waar is?

Alleslei.

Keizer Wilhelm heeft den kapitein Von Stosch, die een eersten luitenant der reserve in

een tweegevecht had gedood en deswege tot twee jaren vestingstraf was veroordeeld, gratie geschonken. Er waren nog slechts veertien dagen van den straflijf voorbij.

Tusschen de Hamburg-Amerikaansche stoomvaart-maatschappij en de Great Western Railway Co. is een overeenkomst tot stand gebracht, tenvoelge waarvan de stoomschepen der genoemde Mij. in het vervolg op de terugreis Plymouth in plaats van Southampton zullen aandoen, wat de zeereis met 4 uren zou bekorten.

De Oostenrijksche premier, graaf Badeni, heeft, na een lang onderhoud met den keizer, den heer Dr. Lueger, van Weenen ontvangen. Men beweert, dat de bekrachtiging van Lueger als burgemeester van de hoofdstad niet lang op zich zal laten wachten.

Binnenland.

AMSTERDAM, 5 November.

Uit Batavia wordt aan de N. R. C. gezegd:

»Generaal Vetter en de majoor van den staf Breijer hebben een officieele zending om den toestand in Atjeh te inspecteren en over de door den generaal Deykerhoff voorgestelde maatregelen te beraadslagen.»

Het voornemen der regering ten aanzien van generaal Vetter is hier te lande steeds bekend uit de jongste Memorie van Antwoord over de Indiësche begroting, waar men leest: »Het ligt nu in de bedoeling om, ter bevordering van overeenstemming van inzichten, den nieuw benoemden legercommandant, nadat hij het commando zal hebben aanvaard, op te dragen Atjeh te bezoeken en zich aldaar persoonlijk door den gouverneur te doen voorlichten omtrent de laatste door hem gedane voorstellen betreffende de verder te volgen politiek en militaire gedragslijn, die op de consolidatie van het sedert 1893 verkregene zijne gericht.»

Snel recht in strafzaken.

Het hoofdbestuur van den Volkabond, vereniging tegen drankmisbruik, voorzitter Mr. H. Goeman Borgeseus te 's-Gravenhage, heeft aan den Minister van Justitie een request ingediend ter verkrijging van snel recht in strafzaken.

In het adres wordt er op gewezen, dat meer en meer stemmen opgaan tegen den onpractischen, langzamen gang der strafvordering en der uitvoering van strafvonnissen; dat zelfs in de beide Kamers der Staten-Generaal ter gelegenheid van de behandeling der staatsbegroting voor 1895 hierover klachten zijn geuit en wenschen te komen gegeven; dat toenemende bandeloosheid leidt tot verstoring der orde en nadeel voor velen; dat het gezag van justitie, politie en wet hebben geleden, omdat op het constataren der strafbare feiten vervolging, veroordeeling en uitvoering veel te langzaam volgen;

dat de belangen van den Volkabond met de quaestie in hooge mate gemeend zijn, al ware het alleen uit de overweging, dat drankmisbruik in duizenden gevallen de oorzaak is van bandeloosheid, van verstoring der orde, van het plegen van strafbare feiten, van geweldendarij, van baldadigheid, van afluening ook van den noodzakelijken eerbied voor wet en gezag;

dat het grootste deel der strafzaken, die worden onderworpen aan den kantonrechter, zijn overtredingen van de drankwet en van de art. 426, 453 en 454 van het strafwetboek; dat het in het bijzonder van het grootste belang is, dat met name de overtredingen tegen de bepalingen van openbare dronkenschap en het verkoopen en tappen van sterken drank zonder vergunning snel worden berecht;

dat het Hoofdbestuur aan de overweging van Z. Exc. aanbeveelt de aanstelling van alle sprekkende rechters, uitsluitend voor de behandeling van strafzaken, welke rechters op ongeveer alle werkdagen zouden behooren zitting te houden;

Redenen, waarom het hoofdbestuur den minister verzoekt, aan de Staten-Generaal in te dienen een wetsvoordracht ter bespoediging van de berechtiging van kleine strafzaken (in het bijzonder die, voortvloeiende uit de maatschappelijke, welke betreffen bestrijding van drankmisbruik), alsmede van de uitvoering van vonnissen in zulke zaken.

Toezicht op krankzinnigenverpleging.

In de komvergadering van de Staten van Noord-Holland werden Ged. Staten gemachtigd een contract te sluiten met de bestuurders van het gesticht Coudewater te Roosmalen, voor de verpleging van behoeftige krankzinnigen uit deze provincie, onder voorwaarde dat dit contract bepalingen zou bevatten waardoor toezicht vanwege Ged. Staten steeds mogelijk was, het contract steeds opzegbaar zou zijn als aan de eischen van verpleging niet werd voldaan en dwangmiddelen aan den lijve der patiënten zooveel mogelijk zouden worden vermeden.

Uit het nu overgelegde contract blijkt, dat aan dit verlangen is voldaan.

Dwangmiddelen op den lijve zullen zoo min mogelijk worden aangewend en dan nog alleen als de behandelende geneesheer die noodig acht.

Het bestuur der inrichting verbindt zich de leden van of commissies uit Ged. Staten of de personen nu en dan door hen tot het houden van toezicht aan te wijzen, in staat te stellen bedoeld toezicht op voldoende wijze uit te oefenen en hun met voorkennis van den geneesheer-directeur steeds vrijen toegang te verleenen tot de afdelingen, waar de lijders worden verpleegd.

De overeenkomst is gesloten tot December 1910. Ged. Staten kunnen er dadelijk een eind aan maken als niet wordt voldaan aan de eischen eener goede behandeling, ter beoordeling eener commissie van drie leden, aan te wijzen, één door Ged. Staten, één door het gesticht en één door de beide vorige te benoemen.

Blijft het bestuur in gebreke een lid aan te wijzen, dan zullen alle drie de leden door de rechtbank te Haarlem worden benoemd.

Een lastig grondeigenaar.

Ged. Staten van Noord-Holland hebben aan de Staten een stuk gericht omtrent de zee-wering te Kallantsoog. Zij deelen daarin tot hun groote teleurstelling mede, dat het herstel van den doorgebroken dijnregul in die mate moeilijkheden heeft ondervonden, dat de winter zal moeten worden ingegaan, zonder dat de voorgestelde voorziening zal zijn getroffen.

Uit de bijlagen van het voorstel blijkt hiertoe omtrent nader, dat Ged. Staten een zeer ongemotiveerde tegenwerking ondervinden van de zijde van den heer Prévinaire en diens dochter. Voor eenige jaren voerden dezen een

proces met het Rijk omtrent het eigendomsrecht van den dijk van Oldenbarneveld. Het Rijk werd in het gelijk gesteld en werd in het bezit van dien dijk gehandhaafd. Tijdens dat proces werd twijfel geopperd aan het eigendomsrecht van den heer Prévinaire op de duinen vóór den dijk gelegen en juist even vóór Ged. Staten dezen verzoeken voor den dijk te maken zanddijk aan zijn duinen te mogen graven, werd het geschil over dat eigendomsrecht weder levendig gemaakt, doordat op last van den Minister van Financiën de ontvanger der registratie te Schagen vergunning gaf aan den pachter van den dijk en aan zijn borgen ook, in de duinen vóór den dijk gelegen te jagen.

De heer Prévinaire is daarover zóó verstoord dat hij — hoewel Ged. Staten met deze zaak niets uitstaande hebben, zich er in het minst niet mede hebben bemoeid, de duinen waarin de afgraving moet plaats hebben niet zijn de duinen vóór den dijk van Oldenbarneveld, alzo niet de betwiste duinen en het maken van den zanddijk ook zijn gronden zal beschermen — hij zijn rechtsgeleerden adviseur Mr. H. Ph. de Kanter heeft laten schrijven, dat hij pertinent weigert aan de provincie de gevraagde vergunning te verleenen. Hierdoor wordt het maken van een zanddijk onmogelijk. Het eenige dat in dezen te doen overblijft is, ontzigen, doch daartoe willen Ged. Staten niet overgaan, omdat alsdan de provincie eigenaars der duinen zou worden en haar allicht de verplichting zou worden opgelegd die duinen te onderhouden.

Schoolraad.

De schoolraad heeft aan de Besturen van scholen met den Bijbel een circulaire verzonden, waarin duidelijk uiteengezet wordt, wat den Besturen te doen staat, om de voordeelen te genieten van de nieuwe wetbepaling omtrent het behoud van subsidie ook bij het bestaan van vacatures.

Antwerpen en Rotterdam.

De Antwerpsche *Main* maakt een vergelijking tusschen de schepen in Antwerpen en Rotterdam binnengekomen in dit jaar en het vorige.

»De schepen die (in October) onze haven zijn binnengekomen,» schrijft hij, »zijn 415 in getal en hadden een inhoud van 427,686 ton, hetgeen gemiddeld per schip uitmaakt 1139 ton; in October 1894 zijn binnengekomen 416 schepen, metende 463,329 ton, of 1111 ton per schip, zoodat de tonnenmaat blijft toenemen. De vooruitgang van Antwerpen is dit jaar merkbaarder dan die van onze mededingers, want in tonnenmaat hebben wij gewonnen, 200,000 ton, niettegenstaande een gedeeltelijke stremming van de scheepvaart in Februari. Van 1 Januari af zijn onze haven binnengekomen 3911 schepen, metende 4,450,603 ton, tegen 3925 schepen, metende 4,234,278 ton in hetzelfde tijdverloop in 1894.

»Laten we nu zien hoe het met de scheepvaartbeweging in Rotterdam in die tijden staat. In October zijn die haven binnengekomen 471 schepen, metende 375,024 ton, tegen 479 schepen, metende 370,168 ton (in 1894). Van 1 Januari af zijn den Nieuwen Waterweg binnengekomen 4487 schepen, metende 3,404,100 register-ton, tegen 4484 schepen, metende 3,407,496 register-ton in hetzelfde tijdverloop van 1894.

»Antwerpen gaat dus zeer merkbaar vooruit, en Rotterdam kan niet eens de plaats handhaven welke het als haven innam. Het is eenige duizenden tonnen achteruitgegaan.»

Levensverzekering.

In zijn gisteravond gehouden vierde lezing over het verzekeringswezen hier te lande, behandelde Mr. Van Schevichaven de taak van den agent der levensverzekering, de vakstudie, en de verhouding van het publiek tot het verzekeringstelsel.

Wij bepalen ons tot een beknopte resumptie van wat de spr. over de beide laatste punten in het midden bracht:

De verhouding van het publiek tot de levensverzekering is in de verschillende landen zeer ondercheiden.

In Amerika wordt het vak zeer hoog gesteld. Bij ons waardeert men slechts een kleine minderheid de levensverzekering. De meerderheid gevoelt geringe behoefte voor het bedrijf en wantrouwen tegenover de beoefenaars. Het publiek meent, dat er heel weinig verstand voor noodig is om dit vak te beoefenen en sommige levensverzekeraars geven daartoe wel aanleiding. Ook sommige advertentie, waarbij directeurs gevraagd worden, »vakkenis geen vereischte, werken dat vooroordeel in de hand.

Het vak der levensverzekering vereischt studie, ja veel studie, want het vak is zeer veelzijdig. De beoefenaar moet statisticus zijn, de hoogere wiskunde machtig wezen, op de hoogte zijn van de geneeskunde, het boekhouden, de correspondentie en verder moet hij op financieel en juridisch gebied thuis zijn en eindelijk moet hij een man van beschaving en menschenkennis zijn. Dit alles is bijna niet in één persoon te vinden en verdeling van arbeid is noodzakelijk.

En die andere vakken moeten niet slechts beoefend worden, doch speciaal beoefend met het oog op levensverzekering. Bijzondere opleiding is dus noodig en in Engeland heeft men reeds »Institutes for actuaries». Ook in Oostenrijk wordt met het oog op staats-toezicht veel voor de opleiding gedaan.

In ons land heeft men alleen een privaatschool in de levensverzekering te Utrecht; wel zijn er bekwame wiskundige adviseurs, doch het jonge geslacht, dat hen eens zal moeten vervangen, ontbreekt.

Toch gaan er stemmen op, die om verbetering roepen, en de Vereniging van wiskundige adviseurs bij Ned. Levensverzekeringmaatschappijen was volgens spr. aangewezen, om de beoefening van de theorie der levensverzekering mogelijk te maken, niet alleen door het openen van een cursus, doch ook door het mogelijk maken van de beoefening der onderscheidene genoemde vakken speciaal met het oog op de levensverzekering. Een goed ontwikkeld Nederlandsche Verenigingswezen zou er het gevolg van zijn.

Een tweede punt in de verhouding van het publiek tot de levensverzekering is het wantrouwen. Men houdt de Maatschappijen voor inrichtingen, die er op uit zijn soveel mogelijk van het publiek te halen en zelfs ontwikkelde lieden schromen soms niet, de meest beleedigende onderstellingen tegenover agent of directie te uiten.

Soms uit zich het wantrouwen in lachwekkende vorm, b.v. door te vragen of de agent borg wil blijven als de Maatschappij faalt. Het wantrouwen spruit voort: 1. uit onbekendheid met of halve wetenschap van de levensverzekering; 2. door agenten, die werkelijk niet geschikt zijn; 3. door oneerlijke concurrentie; de agenten maken elkaar zwart, zoodat het publiek allen verdenkt; 4. door de

nieuwigheid; eerst 20 jaar eigenlijk ontwikkelt zich de levensverzekering; 5. de verwarring van goede levensverzekering met minder goede begrafenisverenigingen.

Een feit is, dat in het algemeen te hoog, niet te vervullen eischen worden gesteld aan de Levensverzekering. Men beroept zich daarbij o. a. op de brandverzekering, die de volle waarde van het vernietigde vergoedt. Dat hier twee absoluut ongelijkoortige zaken worden naast elkaar gesteld, zal voor ieder bij enig nadenken duidelijk zijn. Bovendien het doel der levensverzekering is niet weelde aan te kweken, maar gebrek te weren. Grote tegenstand tegen de levensverzekering komt vaak van een zijde, waarvan men dien het minst zou verwachten, van de zijde der vrouwen. Het schijnt hun aard te zijn, zich aan de toekomst minder te laten gelegen liggen. Daar komt dan nog bij wantrouwen en teergevoelheid. »Alsof», aldus redeneeren zij, »alsof de grootste ons gelds ons ooit het verlies van onzen echtgenoot zou kunnen vergoeden!»

Verreweg het beste middel om de vrouw voor de idee der levensverzekering te winnen, achtte spreker hare bezwaren te doen wederleggen door de vrouw zelf. Sinds langen tijd zijn dan ook in sommige vreemde landen — en laatste ook in ons land — vrouwelijke agenten voor de levensverzekering werkzaam.

De *Midd. Ck.* verneemt, dat Vrijdag 11. het nieuwe stoomschip *Prins Hendrik*, van de Stoomvaart-Maatschappij *Zeeland*, aan de Clyde met goed gevolg op proef gestoomd heeft.

Uit Arnhem schrijft men:

Toen bij de jongste periodieke verkiezingen voor den gemeenteraad de kiesvereniging *Handel en Nijverheid* geen tegenstandster in het krijt meende te zullen vinden, trad een tijdelijke vereniging van eenige mannen van verschillende richting op, om althans de herkiezing van den wethouder Everts te bevorderen. Men slaagde. Thans, nu de plaats van den heer Noppen moet vervuld worden, zullen eenige dierzelfde heeren, gesteund door anderen, waaronder het antirevolutionaire, het radicale element nog sterker zal vertegenwoordigd zijn, opnieuw optreden, om een tegenwicht te stellen tegenover het overwicht, dat de kiesvereniging *H. en N.* had. Men wil zelfs, dat er een nieuwe kiesvereniging uitsluitend voor gemeenteraadverkiezingen uit zal voortvloeien.

Gemengd Nieuws.

Nieuwe Werkliedenvereniging. Blijkens het *Centraal blad voor Israelieten in Nederland* is hier te stede een »Israel. werkliedenvereniging op Joodsche grondslag» gevormd. De vergadering, waarin tot oprichting werd besloten, was belegd door een comité, dat, blijkens de openingrede van den voorzitter, den rabbijn A. S. Ouderwijzer, begreep, »dat er zeer velen onder de Joodsche werklieden zijn, die met veel ijver en energie zouden willen medewerken aan de bevordering der arbeidersbelangen; dat deze niet slap de handen in den schoot zouden doen rusten daar, waar werkelijk van verdrinking en verdrukking sprake kon zijn; dat deze gaarne alle pogingen zouden aanwenden, om de stofelijke welvaart onder hunne standgenooten te verhoogen; doch dat zij zich daarbij zouden laten beheerschen door godsdienst, door recht en door billijkheid.

Het begreep, dat de tijd gekomen was, om maatregelen te nemen, opdat zooveel duizenden Joodsche werklieden niet door morele pressie gedwongen zouden worden, hun godsdienst te verlaten. Sabbat en feestdagen waren tot nu toe rustdagen voor de Joodsche werklieden. Maar er deden zich verschijnselen voor, die voor de toekomst deden vrezen. Er diende dus gewaakt te worden, wilde men niet zooveel duizenden in den strijd om het bestaan godsdienstig zien ten gronde gaan.

En ook de wijze waarop, afgezien van den godsdienst, de werksomstandigheden behartigd werden, droegen niet in elk opzicht ieders goedkeuring weg. Vele stemmen verhierven zich, om op den vreedzamen weg te wijzen van kalm en bezadigd overleg. Natuurlijk vonden die enkele stemmen geen gehoor. Daarom achtte het comité het noodig dat er een Israel. werkliedenvereniging gesticht werd op Joodsche grondslag.

De meerderheid van de vergadering was het met den voorzitter eens en zoo kwam de vereniging tot stand. Zij zal den naam dragen van »Betsalel».

Tot leden van het voorloopig bestuur werden gekozen de eerw. heer A. S. Ouderwijzer, eere-voorz., en de hh. E. Slijper, I. Onderwijzer, H. Frank, I. Loontjens, I. E. Asscher, J. C. Montezinos en M. Dogen.

Post-egel-diefstal. De gerechtelijke instructie in de zaak van den postzegel-diefstal aan het Departement van Koloniën duurde gisteravond tot ongeveer 6 ure. Gehoord werden 2 ambtenaren, de conciërge en een werkvrouw.

De verklaringen van den verdachte waren van dien aard, dat de betrouwbaarheid in zijne beweringen aanmerkelijk is gedaald en er termen zijn gevonden om hem in voorlopige hechtenis te houden. In hoofdzaak blijft de verdachte bij zijne verklaring, de zegels ten verkoop van een ander ontvangen te hebben, wiens naam hij weigert op te geven.

De Rotterdamse politie. Herhaaldelijk komen botsingen voor tusschen de Rotterdamse politie en het straatpubliek. Zoo Zondagmiddag, toen in het Hang twee dronken mannen werden gearresteerd. Het publiek ontzette de mannen, maar de politie pakte twee andere belhamels en bracht die naar het bureau; terwijl menigen van de aanvallers met de sabels der agenten had kennis gemaakt.

Op den Schiedamschen dijk was des nachts iets dergelijks voorgevallen. Daar werden twee agenten, die twee rechtechte kerels scheidden, door het publiek aangevallen. Een detachement agenten was noodig om vier belhamels naar het bureau over te brengen; de politie moest verscheidene charges maken.

Poging tot vergiftiging. De vader, die deze dagen te Surhuizum zijn zoon zou hebben willen vergiften, en daarna verdwenen was, is teruggevonden. De burgemeester van de gemeente Grootegast, de heer Mr. Van Nijmegen Schoneveld, kenden de man persoonlijk niet, maar herkende hem naar het signalement. De burgemeester arresteerde hem en zond hem op naar Buitenpost.

De man moet voor den rechter hebben bekend, dat het zijn doel was geweest zijn zoon te vergiften. De zoon moet van te voren door anderen reeds tegen zijn vader gewaarschuwd zijn geworden.

Een buitenkansje. Voor eenigen tijd ontving de gemeente Monnikendam na een proces daarover gevoerd te hebben met de gemeente

Edam, f 50,000 uit het legaat-Wallendael, waarvan de bepaling is verbonden, dat het bedrag voor werkverschaffing moest dienen. In het eerst vreesde men, dat dit geld te Edam zou moeten beheerd worden, doch thans is men overeengekomen, dat de vereniging *Hulpbeton* te Monnikendam de rente naar goedgevonden sal kunnen laten verwerken; voor de gemeente een niet on aardig buitenkansje.

Jeugdige roovers. Te Deventer is door de politie een jeugdige dievenbende, bestaande uit jongens van 12—14 jaren ontdekt. Zij gingen »avonds op roof uit en verdeelden dien onderling. Twee hunner werden bij het stelen van taartjes in een banketwinkel op heeterdaad betrapt. Reeds een tiental dezer jongens zijn door de politie opgespoord.

Zaterdagmiddag werd door de politie te Enschede de hand gelegd op een viertal jongens, die bij verschillende ingezetenen de huissleutels ontrouwd hadden. Circa een honderd sleutels zijn in beslag genomen.

Soldaten-leveranciers. In verband met de aanneming van A. D. landbouwer te Melik, agent voor de nationale militia, is ook aangehouden, de heer J. J. secretaris der gemeente Swalmen. Beiden worden verdacht van medeplichtigheid aan valscheid in geschrifte, met betrekking tot het aanwerven van personen voor den militairen dienst in Oost-Indië.

Staats-Courant.

Benoemd tot ontv. der dir. bel. en accijnzen te Sneek c. a. P. de Bruyn, ontv. der dir. bel. invoerr. en acc. te Beverwijk c. a.; tot ontv. der dir. bel. en acc. te Culemborg c. a. W. C. Kuyk, ontv. derzelfde middelen te Ede c. a.; tot ontv. der dir. bel. invoerr. en acc. te Lochem c. a. W. J. Schaafsma, ontv. der dir. bel. en acc. te Meppel (buitengemeenten); tot ontv. der dir. belastingen en accijnzen te Leerdam c. a. Jhr. J. W. E. van Schmidt uit Altenstadt, ontv. derzelfde middelen te Eindhoven (buitengemeenten).

Benoemd tot Notaris te Cappelle aan den IJssel, H. M. de Vos, candidaat-not. te Rotterdam.

De Minister van Financiën maakt bekend, dat het saldo van »Rijks schatkist op den 2den dezer bedroeg:

bij de Nederlandsche Bank f 907,700,28 en bij de betaalmeesters » 3,271,557,80

Te samen. f 4,179,258,08

Kerknieuws, enz.

GEREF. KERKEN. Tweetal: Te Nijkerk op de Veluwe, Bouma, te Wommels en Ringnald, te Oudewater.

Beroepen: Te Charlois, T. Woudstra, te Leerdorp.

Aangenomen: Naar Oosterbeek, door G. de Braal, te Kralingen.

Bedankt: Voor Axel B. en Rozenburg, door H. R. Nieborg, te Reeuwijk c. a. — Voor Aalten B. door G. Vlugs, te Barendrecht.

NED. HEER. KERK. Beroepen: Te Drachten, W. Lamers, te Rijsoord (gem. Ridderkerk). — Te 's-Gravenmoer, J. C. Tersteeg, te Bergen op Zoom. Te Randwijk, H. Doornveld, te Wierden.

Aangenomen: Naar Terwispe, door J. A. Bruins, cand.

Bedankt: Voor Wageningen, door A. Meerdink, te Groningen. — Voor Gorinchem, door G. Nijhuis, te Veendam. — Voor Wilnis c. a., door K. Bouthoorn, te Groot-Ammer.

Door de classis Heerenveen is na peremptoir examen de heer K. Doornbos, candidaat, beroepen naar de Geref. Kerk van Wollega, tot de bediening des Woords in de Geref. kerken toegelaten.

Schoolnieuws.

Mej. Z. de Wit te Harlingen, die dezer dagen de acte als onderwijzeres behaalde, is benoemd tot onderwijzeres aan de Chr. Nat. School aldaar.

Tot onderwijzer aan de Chr. School te Beekbergen is benoemd de heer S. Steensma te Almenum. (Fr.)

De heer B. Dijkema te Delfzijl is benoemd tot onderwijzer aan de Chr. School te Winschoten.

Aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam is bevorderd tot doctor in de scheikunde op proefschrift: »de splitsing van het dihydro-orthophosphalzuur» de heer W. F. Proost, geboren te Amsterdam.

Examen Apothekersbediende.

Kampen 4 Nov. Gez. 2 cand. Geal. de heer W. Grievens, te Tjamsweer.

NOORD-DELOS. Donderdag 31 Oct. jl. is de school met den Bijbel te Noordeloos Z. H. feestelijk in gebruik genomen.

De feestrede werd gehouden door den heer W. Ramanj V. D. M. bij de Gereformeerde kerk te Leerdam B.

Achtereenafvolgens werd het woord gevoerd door de heeren: C. de Vries, D. v. d. Valk en P. Brouwer, Chr. onderwijzers te Leerdam. Schoonreword en Leerboek, den heer A. Klijn, lid der Provinciale Staten te Noordeloos, en den heer Ouburg te Dordrecht. Daarna trad de benoemde hoofdonderwijzer op.

De school telt aanvankelijk 37 leerlingen, die onthaald werden op versnaperingen.

Leger en Vloot.

Ben. bij het wap. der art., tot 1ste luit. de 2de luit. J. C. van Leeuwen, van het wap. gedet. bij het leger in Ned.-Indië; bij den staf van het wap., tot 1ste luit. magazijn. J. van Baarsel, werkzaam bij de stapelmagaz.; bij het 2de reg. vest.-art., tot 1ste luit. de 2de luit. E. F. Insinger, van het corps; bij het 3de reg. vest.-art., tot kapt. de 1ste luit. J. van der Meulen, van den staf van het wap., werkzaam bij de constructie-werkplaatsen.

Bij Kon. besl. is: de kapt. J. van Heulen, van het 2e reg. vest.-art., op zijn aanvraag, op pensioen gesteld en het bedrag van het pensioen, bepaald op f 1500 'jaars; en 2e. dijn kapitein, gerekend van den dag waarop zijn pensioen ingaat, de rang verleend van majoor. Benoemd, bij het wap. der inf., bij het 2de reg., tot luit.-kol. de maj. C. P. J. van Vlieden, van het corps, en tot maj., de kapt. Jhr. C. K. van der Wijk, van het reg. grenad. en jagers.

Telegrammen.

Weenen, 4 Nov. De begrotingscommissie uit het Huis van Afgevaardigden heeft met 19 tegen 5 stemmen het krediet toegestaan, dat de regering voor de geheime fondsen heeft aangevraagd.

De minister-president, graaf Badeni, verklaarde dat de regering de belofte, door haar afgelegd, handhaaft en weldra een wetsontwerp tot herziening van het kiesrecht zal indienen. »Wat het recht der vereniging betreft» — voegde graaf Badeni erbij — »is de regering niet voornemens, te breken met het verleden en zal zij zich te dezen opzichte niet te streng betoonen.»

Berlijn, 5 Nov. De *Vorwärts* meldt, dat tegen Liebknecht een aanklacht is ingediend wegens de uitlatingen in de openingsrede van het congres te Breslau. De behandeling zal den 14den November voor het *Landgericht* te Breslau plaats hebben.

Londen, 5 Nov. 1 tarveladingen aan de kust ten verkoop aangeboden en 0 aangekomen.

Londen, 4 Nov. Veemarkt. Aangevoerd: 1900 Runderen, 12,000 Schapen en Lammeren, 5 Kalveren, 30 Varkens; prijzen: beste Runderen 2/4 a 4/8, Schapen en Lammeren 3/6 a 5/9, Kalveren 2/6 a 5/0, Varkens 2/4 a 4/4.

Londen, 4 Nov. Tin Straits 2 66. — do. per 3 m. 2 66.10. Koper Chili 2 44.76 do. per 3 m. 2 45.5.

Beetworteelruiker Oct. lev. 10/7 1/2.

Frische Boter 106/4 a —.

Glasgow, 4 Nov. IJzer, Pig 46/7 1/2. Week-verchepping van IJzer 5111 ton tegen 4255 ton in dezelfde week van het vorige jaar.

Liverpool, 5 Nov. Katoen. Verkocht 8,000 bn., invoer 48000 bn.

Liverpool, 4 Nov. (2e dep.) Katoen. Verkocht 12,000 bn., op spec. 1000 bn.

Amer. any port. L. M. C. lev. Nov./Dec. 4.43, Jan./Febr. 4.44, Maart/April 4.46, Mei/Juni 4.48.

Berlijn, 5 Nov. (Slotkoersen). Rogge, Dec. 118.50, Mei 124. —. Raapolie, Dec. 47.60, Mei 47.20, Tarwe, Dec. 143.25, Mei 148.25. Spiritus, loco 33. —, Dec. 36.10, Mei 37.80.

Wissel Amsterdam 2 m. 168. —, kort 168.55.

Bremen, 5 Nov. Petroleum, loco 6.85 brief. Reuzel, Wilcox loco 31 1/2, Armour —.

Spek, short clear middles loco 27. —, long do. —.

Hamburg, 4 Nov. Raapolie, loco 47 1/2.

Petroleum, loco 6.60 brief, do. —. geld. Reuzel, Steam 29 1/2.

Spiritus, Nov./Dec. 17 1/2, Jan./Febr. 17 1/4.

Koffie, Santos good average per Dec. 75 1/2, Maart 72 1/2, Mei 71 1/2, Juli 69 1/2.

Omzet op termijn 2 Nov. 2500 bn.

Koelen, 5 Nov. Tarwe, vreemde 15.25, Rogge, dadelijk vreemde 13. —. Raapolie dadelijk 51. —, Mei 49.30.

Weersgesteldheid: Betrokken.

Rijnhoogte ten 11 ure 0.80.

Parijs, 4 Nov. Raapolie, loop. mnd. fr. 53.75, Dec. fr. 54. —, 4 eerste mnd. fr. 54.75, 4 eerste mnd. van Mei fr. 54.50.

Lijnolie, loop. mnd. fr. 50.25, Dec. fr. 50. —, 4 eerste mnd. fr. 39. —, 4 eerste mnd. van Mei fr. 49.50.

Spiritus, loop. mnd. fr. 31.75, Dec. fr. 32.25, 4 eerste mnd. fr. 33.25, 4 eerste mnd. van Mei fr. 30. —.

Suiker 88% dadelijk fr. 28.75 a 29. —, witte No. 3 loop. mnd. fr. 31.60, Dec. fr. 31.80, 4 eerste mnd. fr. 32.50, 4 mnd. van Mrt. fr. 33. —, geraffineerd fr. 100.50 a 101. —.

Meel 12 merken, loop. mnd. fr. 42.80, Dec. fr. 43.10, 4 eerste mnd. fr. 43.50, 4 mnd. van Maart fr. 44. —.

Tarwe, loop. mnd. fr. 18.90, Dec. fr. 19.10, 4 eerste maanden fr. 19.50, 4 maanden Mrt. fr. 19.80.

Rogge, loop. mnd. fr. 10.60, Dec.

ADVERTENTIEN.

Heden overleed plotseling mijne geliefde Echtgenoot en onze bemindde Zuster

MARIA BEK,
in den ouderdom van 67 jaren.
De Heere zij ons met Zijnen troost nabij in dit smartelijk verlies.

D. VAN DALEN.
G. BEK.
CA. BEK.
M. BEK.
Wd. C. KONIG-BEK.
Leiden, 5 Nov. 1895.

Bevallen van een ZOON

Mevrouw E. M. VOORHOEVE-HILLIGER.

Door Gods goedheid zijn Moeder en Kind welvarende.

Zwolle, 4 Nov. 1895. (7756)

Voor de menigvuldige hartelijke deelneming ons bewezen in het zoo smartelijk verlies van mijn oudsten overgetelijken Zoon WILLEM ALEIDUS, betuigen wij onzen oprechten dank.

W. RAMAN en Familie.

Leerdam, 5 Nov. 1895.

A. d. Chr. School te EEFDE, 1/2 uur van ZUTTEN, aan tram en spoor, wordt tegen 1 Januari of vroeger

een(e) ONDERWIJZER(ES)

gevraagd.

Salarië voorloopig f 525—(f 575).

D. ESKES, H. d. Sch.

Het Bestuur van de „School m.d. Bijbel” te SCHAARBEERGEN, vraagt tegen 1 Jan. a. s.

een(e) ONDERWIJZER(ES).

Salarië f 500.

Adres: aan den Hoofdonderwijzer (7759) W. REESINK.

Het Bestuur der Christ. School te WINSCHOTEN vraagt eene

Onderwijzeres.

Salarië 550 gulden.

Brieven aan den Hoofdonderwijzer (7853) E. RONNER.

Aan de Chr. School te H. I. Ambacht wordt eene

Onderwijzeres

gevraagd. Salarië f 525.

E. DE VRIES.

(7703) Hoofd der School.

Dienstbode gevraagd.

In een stil Christelijk gezin zonder kinderen wordt tegen Februari gevraagd een eenvoudige DIENSTBODE die goed kan koken. Adres met franco brieven onder de letters H. J. H. bij de Heeren J. VAN GOLVERDINGE & ZN., Boekhandelaars, Vlamingstraat te 's-Hage. (7750)

Tegen voordeelige voorwaarden is over te nemen

EENE ZAAK

in GAREN en BAND en HANDWERK-ARTIKELN, gelegen op netten stand in de nieuwe stad; deze affaire kan door eene Juffrouw gedreven worden. Fr. br., D. M. TEGEL's Boekh., Sarphatipark 95, Amsterdam

Ter overname aangeboden

in eene der bloeiendste gemeenten van Zuid-Holland, eene sedert jaren bestaande goed bekende ZAAK in Schoonwerk, Garen, Band, Sjalotten enz., die een ruim bestaan oplevert. Overnemingsom en huur van het Huis bijligt. Bewijzen van omzet voorhanden. Brieven franco, letters A. D. Z., Algemeen Advertentie-Bureau NIJH & VAN DITMAR, Rotterdam. (7751)

HEEREN ROOKERS

Indien U gewoon zijt een 3 Ct. Sigaar te rooken, bestelt dan eens een proefk. van 100 voor f 2.—, of zoo U een 4 Ct.-Sigaar gewoon zijt, neemt dan een proefk. van 100 voor f 2.50. Duizenden herhaalde nabestellingen waarborgen een proefneming.

Na ontv. van postw. of postz. onmiddellijk franco toezending per postpakket, ook onder rembours door den Allemans-Sigarenhandel, J. H. STEGMAN, Fabrikant. Rotterdam, Kruisstraat 55.

H. JONGENBURGER & ZONN,

te WADDINGSVEEN.

CEMENTSTEENFABRIEK

en verbeterde BAKKERSVENTEGELEN.

te GOUDERAK.

Machinale IJselsteenfabriek

Kloek vorm. Lage prijzen.

Bij HÖVEKER & ZONN, te Amsterdam,

verscheen:

Een menschwaardig bestaan

DOOR

J. A. WORMSER.

Prijs f 0.07 1/2; 25 Ex. f 1.50; 50 Ex. f 2.50; 100 Ex. f 3.50.

Gebr. SCHRODER,

ROKIN 50.

Kunstzaal — Beekgeschenken.

VRAAGT :

Ontbijt-, Sucadekruid- en Gemberkoek,

Boterbátens en Botersprits,

uit de KOEKFABRIEK „DE NEDERLANDER”, van

B. J. LINDEBOOM & ZONEN

GOUDEN MEDAILLE Brussel 1891.

Gegarandeerd, zuivere, krachtige en sja bereide, oplosbare

CACAO-POEDER

f 1.— per 1/2 Kilo, 1 Kilo franco door het Rijk, verpakt in 1/2 Kilo's.

Het Microscopisch onderzoek deed dit Cacao-Poeder kennen als zuiver en onvervalscht, zonder eenig vreemd bijmengsel. De scheikundige samenstelling stempelt het tot een voedzaam, met zorg bewerkt product.

(get.) VAN LEDDEN HULSBOSCH, Chemisch Laboratorium te Amsterdam.

Enig Adres: J. VAN DER TAS, LEIJSCHESTRAAT 105, Amsterdam

Zendingslectuur.

Voor goede en onderhoudende Zendingslectuur abonneere men zich op:

Paulus, de Zendingvriend,

onder Red. van B. HAAS,

De 16de Jaarg. is weer begonnen en de prijs is gebracht van

f 1.65 op f 1.15 per Jaarg.

Daarvoor iedere maand een afl. van 20 pag's en 2 plaatjes.

Kerkeraden en Zendingen vereen. kunnen voordelinge conditiën bedingen.

Proef-afl. gratis bij den Boekhandelen bij den Uitgever

G. M. KLEMKER, te Goes.

Dr. J. A. HES,

TAND-ARTS,

Kloveniersburgwal 50.

Wed. C. ROK & ZONN. — J. DE PIJPER.

Hofleveranciers, ALFEN a.d. RIJN.

Stoomfabriek van Bessensap, Frambozensap,

LIMONADESIROPEN,

ROODE en WITTE BESSENVIN, FRAMBOZENWJN enz.

Alle artikelen worden uit de versche vruchten bereid zonder eenige toevoeging van extracten, essences of aroma's.

Heden verscheen bij G. L&S, te Leiden:

Unie-Almanak 1896.

Jaarboek voor het Christ. Onderwijs,

onder Redactie van

S. P. VAN DORP en J. VAN DIJK.

Prijs 30 Cent, in bandje 60 Cent.

(150 pag. druks met kaartje en 2 gekleurde plaatjes).

Alom verkrijgbaar.

Zooeven verschijnt bij J. NOORDUYN & ZONN, te Gorinchem:

DE WAARDE

EN

De waarde van den Handenarbeid,

DOOR

ARMAND DIEPEN.

Prijs f 1.75.

STAALWATERBRON

„GZAAR PETER”,

te ZAANDAM.

BEKROOND te Amsterdam 1895,

Wereld-Tentoonstelling van het Hotel- en Reiswezen, met de GOUDEN en ZILVEREN MEDAILLE Groota Internationale Wedstrijd voor Voedingsmiddelen en Hygiëne, met de GRAND PRIX (Hoogste onderscheiding)

DE KINDERDOOP,

beschouwd met betrekking tot het bijzondere, kerkelijke en maatschappelijke leven,

DOOR

J. A. WORMSER.

Derde Druk.

Met EENE INLEIDING VAN

Mr. GROEN VAN PRINSTERER

en een kort woord vooraf van den zoon des schrijvers.

Prijs f 0.90.

De Uitgevers:

Amsterdam. HÖVEKER & ZONN.

LETTERKUNDE.

't Is een raadsel hoe het gebeuren kan, dat de meest beroemde Werken voor ei en appel worden van de hand gedaan.

Geschiedenis der Noord-Nederlandsche Letterkunde in de XIXe Eeuw, in Biographiën en Bibliographiën, door Prof. Dr. JAN TEN BRINK, 3 Deelen, Royaal 8°, tijdelijk voor f 3.50, in 3 Prachtbanden voor f 4.99 in plaats van f 15.

't Is de 2e zeer ingewortelde druk van de beroemde folio uitgave Onze Hedendaagsche Letterkundigen. Prijs f 72.50.

INHOUD: Is. Da Costa — J. van Lennep — J. F. Oltmans — C. E. van Keetsveld — J. P. Hasebroek — N. Baets — A. L. G. Bosboom-Toussaint — J. J. L. Ten Kate — B. Ter Haar — E. J. Potgieter — J. A. Alberdingk Thijm — W. J. Hoidijk — M. P. Lindo — Lodewijk Mulder — H. J. Schimmel — C. Vosmaer — Cd. Busken-Huys — J. J. Cremer — H. De Veer — G. Keller — P. A. de Geneestet — F. Haverschmidt — H. J. A. M. Schaapman — J. van Maurik Jr. — A. Werumeus Buning — L. Couperus — L. Van Deijssel — A. S. C. Wallis, enz. enz. Multatuli (E. Douwes Dekker) deze laatste opgesteld door Cd. BUSKEN-HUET — en als bijlage J. Ten Brink door F. Smit Kleine.

Het aanbod is tijdelijk en beperkt. Wie draait met thans bestelling te doen, betaalt zeker spoedig meer, of wacht de kans van final uitverkocht. Verkrijgbaar bij D. BOLLÉ, Bazaar van Goedkoopste Boeken te Rotterdam.

France na ontvangst Postwissel ad. sl. f 3.50 of f 4.90, waarop vermeld: Letterkunde.

Bij J. A. WORMSER te Amsterdam verscheen:

DE CHRISTUS en de SOCIALE NOEDEN

EN

Democratische klippen

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Prijs f 0.30; 25 Ex. f 6.25; 50 Ex. f 10; 100 Ex. f 15; 500 Ex. f 62.50.

STOOMHOUTZAGERIJ.

SIGARENKISTEN en KISTEN

VAN REUKELOOS hout ter verpakking

VAN BOTER, CACAO, PARFUMERIEËN enz.

VERMAES, Bekt.

Verzekerings-Bank „KOSMOS”.

Gevestigd te ZEIST (Prov. Utrecht.)

Goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten d.d. 23 Februari en 17 Juli 1882.

Directie: Jhr. F. H. VAN DE POLL en Jhr. F. VAN REENEN.

Verzekering van Kapitalen bij overlijden en bij leven. Gemengde- en Uitzetverzekeringen; Lijfrenten en Pensioenen.

De Tarieven zijn volgens de nieuwste gegevens berekend.

Bij het aangaan van Verzekeringen van minstens f 1000 verzekerd Kapitaal bij overlijden, deelt men in de winst.

Prospectussen, Formulieren en inlichtingen kosteloos verkrijgbaar ten kantore der Maatschappij te Zeist en bij de Heeren Agenten in de verschillende plaatsen. Te Amsterdam bij den Hoofd-Agent, den heer R. L. KELLERMAN, gebouw „KOSMOS”, Koningsplein No. 1.

CHAPELLERIE

J. H. POOLMEIJER Jr.

135 N. Z. VOORBURGWAL,

a/d. NIEUWE KERK,

AMSTERDAM.

1820? Ja! N. BONTEN 1820, Dordrecht.

THE MUTUAL LIFE INSURANCE COMPANY OF NEW-YORK.

Onderlinge Levensverzekering-Maatschappij, opgericht 1843.

Waarborgfonds op 1° Januari 1895: Ruim 509 Millioen Gulden.

Grootste en belangrijkste Levensverzekering-Maatschappij der Wereld.

Prospectussen en inlichtingen gratis.

Directeur voor Nederland: Th. LUNS, Heerengracht 525, Amsterdam.

Hoofd-Inspecteur: JOH. PISTORIUS, Toulantkade 14, Den Haag.

Inspecteurs: J. S. KRAUS, Heerestraat, Groningen en Wm. SLOTEMAKER, Driekoningenstraat, Arnhem.

N.H. Agenten en tusschenpersonen met goede relatien worden gewaardeerd.

VERMEULEN'S

beide Photographische Ateliers

Heiligenweg hoek Singel en Heerenstraat 6, Amsterdam,

zijn de meest comfortable ingerichte.

Grootste debiet van alle Ateliers hier ter stede.

7 PORTRAETEN f 1.—

12 " met proof f 1.50.

Grootste inrichtingen voor VERGROOTINGEN naar oude portretten, in alle mogelijke bewerkingen.

Uitgebreide keuze in de nieuwste Modellen LUSTEN, naar lage prijzen aan beide Ateliers voorradig.

Dagelijks bij alle weersgesteldheid geopend.

Telefoonnummers: HEILIGENWEG 2340, HEERENSTRAAT 2339.

AANGEVOERD:

De Echte Hollandsche Winterharing 1^e soort.

Noteering heden:

per 1/8 ton f 5.— KEELTJES & LIPIES (Blank).

per 1/16 ton f 2.75 per 1/16 ton f 5.—

per 1/32 ton f 1.75 per 1/32 ton f 2.75

HARING om te Marioneren: GESNEDEN VISCH (Kabeljauw)

per 1/4 ton f 5.50 zonder graten.

per 1/8 ton f 3.— per 1/16 ton f 4.—

per 1/16 ton f 1.75 per 1/32 ton f 2.25

per 1/32 ton f 1.— ANSJOVIS (1e soort.)

Potten van 100 f 2.50

per 200 f 4.25

per 300 f 6.—

Alles franco aan huis, en men kan ze den geheelen Winter goed houden.

Vlaardingen.

M. DON Hz.

DE

Groninger Brandwaarborg-Maatschappij.

Directeuren te GRONINGEN:

M. Brouwer en F. Dijksterhuis, Oude Boteringstraat K. 112.

Hoofdagent te AMSTERDAM:

L. VAN DER VUGH, Heerengracht bij de Hartenstraat 240.

Generaal-Agenten:

J. GROENEVELD Fzn. te Sneek, voor de Prov. Friesland.

L. VAN DIJK Jz. te Meppel, „ „ Drenthe en Overijssel.

M. J. CHEVALLIER te Ermelo, „ „ Gelderland en Utrecht.

J. SCHIPPERS te Vlaardingen, „ „ Z.-Holland, Zeeland en N.-Brabant.

Rechtskundige Adviseurs: Mrs. HEENSKERK en VAN LENNEP,

Advocaaten en Procureurs te Amsterdam.

Sollicite personen met prima referentien kunnen als Correspondenten in aanmerking komen.

Aanbieding Prachttuitgave.

Christus Vertrooster en Christus Belooner (PENDANT), GRAVUREN NAAR DE BEROEMDE SCHILDEREN VAN ARIE SCHEFFER.

Gedrukt op zwaar Chromopapier, Formaat 78 bij 58 cm. Verkoopprijs 75 Ct. p. st.

BON

tot het afhalen van:

DE BEIDE PRACHTIGE GRAVUREN

CHRISTUS VERTROOSTER en CHRISTUS BELOONER,

à 75 Cent per stuk.

NAAM: ADRES:

Bij de Uitgever-Maatschappij VIVAT, Zwaneburgstraat 19, Amsterdam, alsook bij alle Agenten van dit blad.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, voorheen J. J. A. B. & ZONN.